

जाहिरातींचे दर.

सालील पत्र्यावर चौकशी करावी.

व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(टपाल इंग्रजी मारफ)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति ।

—दैनिकीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख २७ मे १९४२

अंक २१

वक्तशीर आणि मनपसंत काम
करून देणारे
मोहन वॉच कंपनी

रेग्युलेशन मोफत

कॉमनवेल्थ बिल्डिंगसमोर लक्ष्मी रोड, पुणे २.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

हेड ऑफिस : पुणे शहर.

स्थानिक शाखा : डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा : बलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल	: रु. १०,००,०००
विक्रीस काढलेले भांडवल	: रु. ५,००,०००
खपलेले भांडवल	: रु. ४,३५,०५०
वसूल झालेले भांडवल	: रु. २,१७,५२५
एकूण खर्चलेले भांडवल	: रु. ३५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. धों. कृ. साठे

श्री. मा. र. जोशी

श्री. न. ग. पवार

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. इयं. वि. रामडे

श्री. र. चि. सोहोनी

श्री. वा. पुं. बर्वे

मि. फ. दो. पद्मजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची खरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर १९४१ अखेर पुण्या होणाऱ्या वर्षी व. स. व. शेंकडा ५ टक्के करमाफ डिव्हिडंड दिले गेले. बँकेची शेअरविक्री चालू आहे.

म. वि. गोखले
मॅनेजर.**श्रीराम सिल्क मिल्स लि., बंगलोर**

[कंपनीने १९४० अखेर ६ टक्के डिव्हिडंड वाटला आहे.]

युद्धसाहित्यपुरवठा-खात्याची परेशूटकारिता
लागणाऱ्यारेशमी कापडाची ऑर्डर पुरी करण्यासाठी लागणाऱ्या
भांडवलाकरिता तूर्त एकूण रु. १ लक्षाच्या रकमेपर्यंत**ठेवी घेणे आहेत**व्याजाचा दर ४॥ ते ६ टक्के. ठेव किमान
रु. ५०० ची असावी. ठेवीवरील व्याज
दर सहा महिन्यांनी दिले जाते.श्रीराम सिल्क मिल्स लि.,
श्रीरामबाग,
यसवनगुडी, बंगलोर.} नारायण गोविंद नाईक,
(माजी अध्यक्ष, नैदर बँकर ऑफ
कॉमर्स) मॅनेजिंग डायरेक्टरआमच्या कारखान्यातील माल मुंबईस येव्हा स्वदेशी को-ऑपरे-
टिव्ह स्टोअर्समध्ये व पुण्यास लक्ष्मी रोडवरील रे म्युझिअमच्या
व्यापार-संवर्धन-गृहाने पहा.**L.S.G.D.** Training Classes for officers
of Local Self-Government Service under
the auspices of the Government of Bombay
and the Local Self-Government Institute,
will begin from 1st June 1942 at Bombay,
Ahmedabad and Poona.

Fees Rs. 75

Apply for Prospectus to—

THE HONORARY SECRETARY,

410, Shanwar, Poona 2

OR

THE DIRECTOR,

Elphinstone Circle, Fort, Bombay

विविध माहिती

जपानाविषयी राजनिष्ठेची साक्षि
नेदरलँड्स ईस्ट इंडीजमधील सर्व परदेशीय लोकांस, (डच, इतर
युरोपियन, चिनी, अरब, इत्यादि) जपानाविषयी राजनिष्ठेची
शपथ घ्यावी लागत आहे. जे अशी शपथ घेणार नाहीत त्यांस
नागरिकत्वाचे हक्क मिळणार नाहीत.

भा. दाबके

मुंबईच्या गिरणी मालक संघाचे एक सभासद व मराठा चेंबरचे
एक उपाध्यक्ष श्री. बी. एस. दाबके बी. कॉम, ह्यांची हिंदुस्थान
सरकारने नेमलेल्या पोस्ट वॉर रीकन्स्ट्रक्शन कमिटीचे. सभासद
म्हणून नेमणूक झाली आहे.

कोयनेलच्या ५० लक्ष गोळ्या

हिंदुस्थान सरकारने चिनी सरकारला ५० लक्ष कोयनेलच्या
गोळ्या पुरविण्याचे मान्य केले आहे. त्यापैकी २५ लक्ष गोळ्या
रवाना झाल्या आहेत.

ब्रिटिश लोकसंख्येचा उच्चांक

सध्याच्या प्रमाणांत ब्रिटिश जननांचे प्रमाण घटत राहिले, तर
ब्रिटिश लोकसंख्येचा उच्चांक (४ कोटि, ७० लक्ष ते ४ कोटि,
८० लक्ष) १९५१ व १९६१ चे दरम्यान प्राप्त होईल व त्या-
नंतर लोकसंख्या घटू लागेल. ग्रेट ब्रिटनमध्ये मध्यम वयाच्या
लोकांचे प्रमाण बरेच ज्यास्त झाले आहे; ह्याचे कारण १८७६ ते
१९१४ ह्यांचे दरम्यान वार्षिक जननांची संख्या १० लाखांवर
गेली, ती त्यानंतर ७ लाखांवर आली आहे. वयस्क लोकांचे
संख्येत ह्यापुढे वाढ होत राहील असे दिसते.

सुताचे उत्पादन वाढणार

मूळ योजनेप्रमाणे सुताचे उत्पादन होत नसल्याकारणाने
ट्रेडशायरच्या गिरण्यांत पूर्वी काम करीत असलेल्या परंतु आता
इसरीकडे लागलेल्या १२ हजार कामगारांना परत आणण्यांत
घेणार आहे.

त्रिकोमाली

त्रिकोमाली हे बंदर सिलोनच्या ईशान्य किनाऱ्यावर आहे.
नैसर्गिक बंदर ह्या दृष्टीने त्याचा अनुक्रम जगातील बंदरांत
फार वर लागेल. सिलोनवर ताबा ठेवावयाचा म्हणजे त्रिकोमाली-
वर सत्ता पाहिजे असा एक काळ होता व ह्या बंदराचे ताब्या-
साठी पोर्तुगीज, डच, फ्रेंच व ब्रिटिश आरमाऱ्यांचे झगडे झालेले
आहेत. १७९५ साली ब्रिटिशांनी त्रिकोमालीतून डच लोकांस
घालवून दिले तेव्हापासून ते बंदर ब्रिटिशांचे स्वाधीन आहे.
सुएझ काळव्यांतून वहातुकीस प्रारंभ झाल्यानंतर त्रिकोमालीचे
महत्त्व कमी होऊ लागले व कोलंबो येथे बंदर तयार करण्यांत
आले; कारण त्रिकोमाली इंग्लंड व ऑस्ट्रेलिया ह्यांचे मार्गावर
पडेना. १९०५ साली तेथील नाविक वलहि काढून घेण्यांत
आले. आता पुनः त्रिकोमालीची तटबंदी चालू आहे.

कारकुनांचे दुकानदार

वेदप्रसंगी सरकारी कारकुनांना किरकोळ विक्रीची दुकाने
घालविता यावीत ह्यासाठी त्यांस शिक्षण देण्याची योजना बंगाल
सरकारने आसली आहे.

लंडन बँकर्स क्लिअरिंग हाउस

बरील क्लिअरिंग हाउसमध्ये १९४१ साली ४३ अबज पौंड
किंमतीच्या चेकसची देवघेव झाली.

पॅटोस ग्रेट

सुमारे १७० एकर क्षेत्रफळाचे पॅटोस हे व्हेनेसुएलाचे किनाऱ्या-
जवळील तीन मैलाचे आंतील बंदर ग्रेट ब्रिटनने व्हेनेसुएलाच्या
सरकारास दिले आहे. ह्या वेटाचे माळकीविषयी अनेक वर्षे ह्या
दोन देशांत वाद चालला होता.

लॉर्ड लंडनदेरी

एकाच वेळी बाचकामावर ५०० पौन्डापेक्षा अधिक रकम
सर्व्हे केल्याबद्दल लॉर्ड लंडनदेरी ह्यांस ५० पौंड दंड करण्यांत
आला. लॉर्ड साहेबांच्या कन्येचा विवाह झाल्यानंतर तिचे विवाह-
दासाठी परवुळुस्तीवर त्यांनी १,७०० पौंड सर्व्हे केले. विवाहची,
पुंवरचे काम इत्यादीसाठी वेगळी कंत्राटे दिली तर ५०० पौंड
सर्वांचा नियम लागू होणार नाही, असे लॉर्डसाहेबांस वाटले परंतु
त्याचा परिणाम बरीलप्रमाणे बंडांत झाला.

जाहिरातींवर नियंत्रण

कामदाचा सप कमी व्हावा, ह्या करिता ब्रिटिश वर्तमानपत्रा-
वर त्यांनी जाहिराती किती घ्याव्या ह्यासंबंधी नियंत्रण घालण्यांत
आले आहे. सकाळी प्रसिद्ध होणाऱ्या पत्रांनी ४०% व संध्याकाळी
प्रसिद्ध होणाऱ्या पत्रांनी ४५% पेक्षा ज्यास्त जागा जाहिरातीस
देता कामा नये.

काइसलर मोटार कंपनीचे अबाढव्य कर्ज

काइसलर कंपनीने वारुगोळ्याच्या उत्पादनासाठी १० कोटि
डॉलर्सच्या कर्जाची व्यवस्था केली आहे. ह्या व्यवस्थेत १७५ बँका
सामील आहेत. पांच वर्षांत कंपनीने केव्हाहि रकमेची उचल करावी
परंतु तिने कर्ज घेतले नाही तरी ५ लक्ष डॉलर्स कमिशन म्हणून
तिने बँकांस दिलेच पाहिजे. व्याजाचा दर ११% आहे. कंपनीचे
वार्षिक उत्पादन १७५ कोटि डॉलर्स किंमतीचे आहे. भाग भांड-
वळ वाढविण्याऐवजी बँकांकडून कर्ज काढून कंपनीने भागी-
दारांचे हितच पाहिले आहे.

युद्धातील घुत सैनिक

१९३९ साली चालू युद्धास प्रारंभ झाला, तेव्हापासून १९४१
अखेर एकूण १५ लक्ष सैनिक युद्धांत मरण पावले असावेत,
असा मेट्रोपोलिट्रिन लाइफ इ. कंपनीचा अंदाज आहे. गेल्या
महायुद्धामध्ये ह्याच मुदतीत ५० लक्ष सैनिक कामास आले होते.
जून, १९४१ च्या अखेरपर्यंत चालू युद्धांत फारच थोडे सैनिक
मेले. बहुसंख्य मृत्यू १९४१ च्या उत्तरार्धातीलच आहेत. १९३९
साली फ्रान्सचे २,००० सैनिक दगावले; १९१४ साली ३ लक्ष
दगावले होते. १९४० सालातील मृत्यूंची संख्या १ लाखावर
गेली नाही.

डनलोप रबर कंपनी (इंडिया) लि.

बरील कंपनीस १९४१ साली ७३ लक्ष रुपये नफा झाला.
ऑर्डिनेरी मार्गस करमाफ २०% डिबिडंड मिळाले. प्राप्तीवरील
करासाठी २०% लक्ष रुपयांची तरतूद करण्यांत आली आहे.
कंपनीने ए. आर. पी. साठी १३ लक्ष रुपये सर्व्हे केले.

विमानांतला प्रवास

विमानांच्या लढाया व त्यांचे वाढते उत्पादन ह्यांच्या अनु-
भवामुळे युद्धानंतरच्या काळांत विमानांतला प्रवास कल्पनातीत
वाढेल असे एका अमेरिकन तज्ज्ञाचे म्हणणे आहे. पृथ्वीपासून तीस
हजार फूट उंचीवर दरताशी तीनशे मैल वेगाने विमाने उताऊंस
सुसाने वाटेकडे नेतील आणि लांबच्या प्रवासाचे लोकांस काही
वाटणार नाही आणि परदेशांत जाऊन येणे ही नित्यक्रमाची साथी
गोष्ट होऊन बसेल असे तो म्हणतो.

अनुक्रमणिका

१ विविध माहिती ...	१६४	६ पॅव्हर वॉशिंग्टन इन्स्टिट्यूट	१६६
२ युद्धाचा हेतु आणि त्याची मीमांसा ...	१६५	७ के. शारापकर ...	१६६
३ प्रासविराळ करापेवजी पोस्टांत ठेव ...	१६५	८ स्फुट विचार ...	१६७
४ सहकारी बँकांची परिपद	१६६	अमेरिकन शिष्टमंडळाच्या सूचना-सूचनांचे स्वरूप-धान्याची पैदास वाढवा-	
५ विमा कंपनीचे संस्कार-कडील डिपॉझिट ...	१६६	९ सहकारी क्रेडिट सोसायटीचा सेक्रेटरी.	

अर्थ

बुधवार, ता. १७ मे, १९४२

युद्धाचा हेतु आणि त्याची सांगता

आपण स्वतः शांततेचे भोक्ते असून तिच्या पायावर युरोपची राजकीय व आर्थिक घडी आपणांस बसवावयाची आहे, पण चर्चिल व प्रेसिडेंट रूझवेल्ट हे युद्धाचे व आंतरराष्ट्रीय वैमनस्याचे चहाते आहेत आणि त्यांनी महत्त्वाकांक्षेस बळी पडून सध्याचे भयंकर युद्ध चालू ठेवले आहे अशी बतावणी हिटलर वारंवार करीत असतो. त्याची शांततेची व युरोपच्या पुनर्घटनेची कल्पना काय आहे ह्याचा अनुभव पोलंड, हॉलंड, बेल्जम, नॉर्वे, ग्रीस इत्यादि राष्ट्रांस येऊन चुकलाच आहे आणि ती हिटलरशाहीच्या जुलमाविरुद्ध सक्रिय बंड पुकारण्याच्या संधीची वाट पहात आहेत. जर्मन जेत्यांचे विरुद्ध वरील जित राष्ट्रांत द्वेषाग्नि धुमसत आहे आणि तो सर्वस्वी विझवून टाकण्याचा यत्न नात्सी लोक करीत आहेत त्यांची उदाहरणे प्रत्यही घडत आहेत. प्रत्यक्ष पॅरिस शहरांत स्वातंत्र्यप्रेमी फ्रेंच नागरिक जर्मनांच्या आक्रमणाचा व जुलमाचा सूड घेत आहेत आणि त्यांचे पारिपत्य शेकडो निरपराधी लोकांस देहांत शिक्षा देऊन जर्मन अधिकारी करीत आहेत. जित देशांतले कामकरी वेठीस धरण्यांत येत आहेत आणि जर्मनीचे लढाऊ कारखाने व शेती चालावी म्हणून त्यांस सक्तीने कामास लावण्यांत येत आहे. जर्मनीचे शिष्यत्व पत्करून जपानने पूर्व एशियातील लोकांस स्वतःच्या सत्तेखाली आणून येथे पुनर्घटना करण्याचा चंग बांधला आहे. चीनमध्ये व पूर्वी कोरियामध्ये जपानने अनन्वित अत्याचार केले आहेत त्याची माहिती सर्व जगास असल्यामुळे ह्या राष्ट्रांच्या वचनांस व ध्येयवादास काढीची किंमत दिली जाणे शक्य नाही. एशियाखंडाचे पुढारीपण जपानने अनाहूतपणाने स्वतःकडे घेतले आहे त्यास कोणतेही स्वाभिमानी व स्वातंत्र्यप्रेमी एशियाटिक राष्ट्र मान्यता देणार नाही. जर्मनी व जपान ह्यांचा पूर्ण बहिष्कार करण्याचाच संयुक्त राष्ट्रांचा निश्चय आहे आणि जगाच्या पुनर्घटनेच्या तत्त्वांची त्यांची योजनाहि निराळी आहे. जपानच्या आक्रमणाचा प्रतिकार करून त्याच्या जुलमी व महत्त्वाकांक्षी सत्तेचा नाथनाट करण्यास सहाय

देण्याचा आणि ह्या कार्याची चीनशी सहकार्य करण्याचा निश्चय हिंदुस्थानातील लोकांनी एकमताने केला आहे त्याचे रहस्य वरील विवेचनावरून घ्यानांत येण्यासारखे आहे.

एशिया खंडाच्या पुनर्घटनेबाबत जपानचा प्रचार चालला आहे त्यांतला मायावीपणा नीट लक्षात येण्यासाठी प्रस्तुत युद्धांतल्या संयुक्त राष्ट्रांच्या हेतूंच्या मुळाशी असलेल्या तत्त्वांचा पुनरुच्चार वारंवार केला जाणे अगत्याचे आहे. त्यांचा उद्देश जागतिक शांततेची स्थापना हाच आहे. पण तिच्या मुळाशी वैयक्तिक व राष्ट्रीय स्वातंत्र्य ही तत्त्वे आहेत. अमेरिकेतील " नॅशनल रिसोर्सेस अँड प्लॅनिंग बोर्ड " ह्या समितीने पुनर्घटनेची मूलभूत तत्त्वे निश्चित केली आहेत आणि प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनी त्यांस मान्यता देऊन त्यांचे संबंधांतला रिपोर्ट काँग्रेसकडे पाठवला आहे. त्यामध्ये नवविध स्वातंत्र्य ग्रथित करण्यांत आले आहे. काम करून पोटास मिळवण्याचा व्यक्तीचा हक्क, समाजोपयोगी कामाचा त्यांस योग्य मोबदला मिळण्याचा अधिकार, सर्वास अन्न, वस्त्र, संरक्षण वगैरे मिळण्याच्या सोयी, विचार व आचार ह्यांचे सार्वत्रिक स्वातंत्र्य, पूर्ण समता व न्याय ह्यांची स्थापना, शिक्षण व संस्कृति ह्यांचा प्रसार इत्यादि प्रकारांनी ही पुनर्घटनेची तत्त्वे आहेत आणि ती व जर्मनी-जपान ह्यांच्या पुनर्घटनेच्या घोषित होणाऱ्या फसवेगिरीच्या योजना ह्यांचेमध्ये जमीन-अस्मानाचे अंतर आहे हे सांगायलास नको. हिटलरशाहीचे कायमचे निर्मूलन होऊन जगाची नवीन घडी बसविण्याच्या निरनिराळ्या योजना अमेरिकेत पुढे मांडण्यांत आल्या आहेत. प्रसिद्ध अमेरिकन अर्थशास्त्रज्ञ, प्रो. आय-व्हिग फिशर ह्यांनी प्रस्तुत विषयावर नुकतेच विचार प्रदर्शित केले आहेत, त्यांचा उल्लेख येथे करणे उचित आहे. हिटलरचा जागतिक पुनर्घटनेचा जुलमी व दडपशाहीचा मार्ग त्याज्य असल्याने अमेरिकेने पुढाकार घेऊन वैयक्तिक व राष्ट्रीय स्वातंत्र्य प्रस्थापित होईल अशी कायमची व्यवस्था करण्यास झटले पाहिजे असे त्यांचे म्हणणे असून रूझवेल्ट-चर्चिल योजनेस मूर्तस्वरूप देण्याच्या आवश्यकतेवर त्यांनी भर दिला आहे. आधुनिक सुधारणेबरोबर आंतरराष्ट्रीय दृढवळण वाढले, पण राष्ट्रांच्या परस्पर संबंधांच्या नियमनाची योजना झालेली नाही, ती मोठ्या प्रमाणावरील व भक्कम पायावर उभारलेल्या राष्ट्रसंधामार्फत झाली पाहिजे अशी प्रो. फिशर ह्यांची सूचना आहे. " सर्व देशांतील सर्व लोकांस स्वतंत्रतेने जगतां यावे " ह्या विषयीची कार्यक्षम उपाययोजना होण्याची आवश्यकता त्यांनी प्रतिपादली आहे.

प्रासविराळ करापेवजी पोस्टांत ठेव

प्रासविराळ करास पात्र असलेल्या किमान वार्षिक उत्पन्नाची रकम १९४२ च्या फिनेन्स अॅक्टाने १,५०० रुपयांवर आणली असली, तरी दीड ते दोन हजारांचे दरम्यान प्रास असणारांस पोस्ट ऑफिस डिफेन्स सेव्हिंग बँकेत ठेव ठेवून कर वांचविता येतो. ७५० रुपयांपेक्षा ज्यास्त उत्पन्नाच्या प्रत्येक २५ रुपयांमार्गे किमान १ रुपया तरी ठेव ठेवली पाहिजे. इनकमटॅक्स अधिकाऱ्यांकडून जाहीर नोटीस मिळते तेव्हापासून साठ दिवसांचे आंत ही ठेव ठेवून त्यासंबंधीचे सर्टिफिकेट योग्य त्या अर्जासह इनकमटॅक्स अधिकाऱ्याकडे पाठविले पाहिजे. त्यानंतर ठेवीची सवलत मिळणार नाही. ह्या प्रकारे ठेवलेल्या ठेवीवर कोर्टाची व्हिजी बजावता येत नाही.

सहकारी बँकांची परिषद्

ह्या प्रांतातील मध्यवर्ती व अर्बन बँकांच्या मंडळाच्या (बँके प्रॉव्हिन्झिअल को-ऑपरेटिव्ह बँक्स असोसिएशन) विद्यमाने ह्या बँकांच्या प्रतिनिधींची परिषद् पुणे येथे सेंट्रल को-ऑपरेटिव्ह बँकेच्या मुख्य दिवाणसान्यांत श्री. सरय्या ह्यांचे अध्यक्षतेसाठी गेल्या झानिवारी व रविवारी भरली होती. सहकारी बँकांच्या पुढे अनेक अवघड प्रश्न आज उभे आहेत. त्यांचा परिषदेत विचार होऊन चर्चेस अनुसरून योग्य ठराव मान्य करण्यांत आले. परिषदेस प्रांताच्या सर्व भागांतून प्रतिनिधी आले होते आणि सहकारी खात्याचे रजिस्ट्रार व इतर अधिकारी उपस्थित होते. त्याच प्रमाणे रिझर्व्ह बँकेच्या शेतीविषयक खात्याच्या प्रतिनिधींनी चर्चेमध्ये भाग घेतला. रजिस्ट्रारनी परिषदेपुढे आलेल्या बहुतेक प्रश्नांसंबंधाने माहिती व सहाय दिल्याकारणाने तिचे कार्य पुष्कळ सुकर झाले.

श्री सरय्या यांचे भाषण

श्री. सरय्या यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणात युद्धजन्य परिस्थितीचे शेतकरी वर्गावर व सहकारी संस्थांवर झालेल्या परिणामांचे विवेचन केले आणि बँक्स असोसिएशनने हाताळलेल्या निरनिराळ्या मुख्य विषयांचे दिग्दर्शन केले. सध्याच्या युद्धाचा हा विशेष आहे की त्याचे परिणाम समाजातील सर्व लोकांस कमी-अधिक प्रमाणात सारखेच भोगावे लागत आहेत आणि त्यांच्या सर्वव्यापी स्वरूपामुळे ते कमीत कमी जाचक व्हावे ह्या दृष्टीने व्यवस्था करणे आवश्यक आहे. जनतेच्या आर्थिक व्यवहारांवर युद्धपरिस्थितीचे योगाने नाना प्रकारांची सरकारी नियंत्रणे बसणे अपरिहार्य झाले आहे. तथापि त्यांचेमुळे बहुसंख्य शेतकरी वर्गाच्या प्राप्तीमध्ये अवास्तव घट होऊन त्यांच्या रहणांत कमीपणा उत्पन्न होऊं नये ह्याबाबत सरकारने दक्षता बाळगणे अगत्याचे आहे ह्या मताचा पुरस्कार श्री. सरय्या त्यांनी कळकळीने केला. धान्याच्या पिकांची लागवड विस्तृत प्रमाणावर केली जावी ह्यासंबंधाने प्रचार सध्या चालला आहे त्याला त्यांनी शार्दिक पुष्टि दिली. त्याचबरोबर शेतीच्या पिकांच्या किंमती पडल्यामुळे आणि कपाशीच्या देवजी कुसरीं उपयुक्त पिके करण्याच्या योजनेमुळे शेतकऱ्यांस अडचणी भासत आहेत आणि भासणार आहेत त्यांचे निवारण होण्यास सरकारने हातभार लावला पाहिजे अशी त्यांनी सूचना केली. ह्या बाबतीत सरकारने विचारयुक्त योजनात्मक धोरण अंमलात आणणे अगत्याचे आहे असे ते म्हणाले. हिंदुस्थान हा कृषिप्रधान देश आहे आणि त्यांतील बहुसंख्य लोकांची उपजीविका शेतीच्या धंद्यावर अवलंबून आहे. ह्यास्तव शेतकरी वर्गाच्या हिताची जोपासना होण्याविषयीची सबरदारी सरकारने हरत-हेने घ्यावी हें त्यांच्या प्रतिपादनाचे सार होते. ह्या त्यांच्या मतास अनुसरून परिषदेने एक ठराव मंजूर केला, त्यामध्ये शेतकऱ्यांच्या मार्गात येणाऱ्या युद्धजन्य अडचणी सहकारी संस्थांनी मध्यवर्ती व प्रांतिक सरकारच्या नजरेस आणण्या आणि त्या सरकारांनी शेतकरी वर्गास जरूर त्या सबळतो देऊन विविध मार्गांनी सहाय करावे असे सूचविण्यांत आले.

विमा कंपनीच्या सरकारकडील डिपॉझिटचे दोन भाग नवजीवन इन्शुरन्स कंपनी ही आयुर्विम्याचे व इतर प्रकारच्या (मिसलेनिअस) विम्यांचेहि काम करित असे. तिने मिसलेनिअस विम्याचे काम नोव्हेंबर, १९४० मध्ये बंद केले. जानेवारी, १९४० अखेर कंपनीने सरकारकडे तीन हप्त्यांमध्ये ११ लक्ष रुपये डिपॉझिटचा भरणा केला होता. मिसलेनिअस विम्याचे काम बंद केल्यानंतर त्यासंबंधातील ५० हजार रुपये डिपॉझिट तिने परत मागितले. "विमा कायद्याच्या ७ व्या कलमान्वये ठेवावयाच्या डिपॉझिटचे दोन भाग असतात व त्यावरहुकूम डिपॉझिटच्या हप्त्यांचेहि भाग पाडता येतात. दोन तृतीयांश रकम आयुर्विम्याची व एक तृतीयांश रकम मिसलेनिअस विम्याची, असे समजले पाहिजे. म्हणून, आयुर्विम्याचे पुरे डिपॉझिट ठेवून झाले नसले, तरी मिसलेनिअस विम्याचे पांटी केलेला डिपॉझिटचा भरणा परत मागता येतो. अर्थात् त्या विम्यासंबंधातील सर्व देणे कंपनीने भागविलेले असले पाहिजे. नाही तर डिपॉझिटची रकम परत करते-वेळी जरूर तेवढी रकम कापून घ्यावी लागेल" असा निवाडा ह्यासंबंधातील दाव्यांत कलकत्ता हायकोर्टाने केला.

पॉवर वीव्हिंग इन्स्टिट्यूट, सोलापूर

पुणे येथील सरकारी हॅन्ड वीव्हिंग इन्स्टिट्यूटचे रूपांतर पॉवर वीव्हिंग इन्स्टिट्यूटमध्ये करण्यांत येणार आहे. ह्या इन्स्टिट्यूटमध्ये मॅट्रिकचे खालील विद्यार्थ्यांस हातमाग चालविण्याचे शिक्षण दिले जात असे. तथापि आता हातमाग मागे पडू लागले असून पॉवर लूमसची संख्या वाढत आहे व हॅन्डलूमसचे रूपांतरहि पॉवरलूमसमध्ये करण्यांत येत आहे. विशेषतः जेथे स्वस्त विजेचा पुरवठा मुबलक आहे, अशा ठिकाणी ही प्रवृत्ति ज्यास्त आढळते. मुंबई प्रांताच्या औद्योगिक खात्याने हातमागाच्या व्यवसायाचे शिक्षण देणारी व्यवस्था केली आहे. परंतु पॉवरलूमसचे शिक्षण देणारी संस्था नव्हती. म्हणून सरकारने हॅन्ड वीव्हिंग इन्स्टिट्यूटचे रूपांतर पॉवर वीव्हिंग इन्स्टिट्यूटमध्ये केले आहे. ह्या इन्स्टिट्यूटचे स्थलांतर सोलापूर येथे केले जाईल, कारण ते केंद्र त्या संस्थेसाठी जास्त सोईचे आहे. दरवर्षी इन्स्टिट्यूटमध्ये तीस विद्यार्थ्यांस प्रवेश मिळेल.

कै. रामचंद्र कान्होबा झारापकर

सावंतवाडी संस्थानांतील एक कर्तव्यगार व लोकप्रिय पुढारी श्री. रामचंद्र कान्होबा झारापकर यांना शुक्रवार दिनांक १५ सायंकाळी ४ वाजता देवाज्ञा झाली ही गोष्ट कळविण्यास अत्यंत दुःख वाटते. श्री. झारापकर यांनी सावंतवाडी संस्थानमध्ये बरीच वर्षे अव्वल कारकुनीचे जागेवर काम केले होते. संस्थानांतील अनेक प्रकारच्या सार्वजनिक कामामध्ये ते नेहमी तत्परतेने भाग घेत असत. सार्वजनिक कार्याची आवड, बुद्धिमत्ता, हाती घेतलेले काम तडीस नेण्याची धडाडी, स्वतः कष्ट सोसून दुसऱ्यांच्या उपयोगी पडणे, हे त्यांचे गुण संस्थानांतील व बाहेरीलही बहुतेकांच्या परिचयाचे आहेत. सुप्रसिद्ध झारापकर बंधूंचे ते वडील होत. त्यांच्या निधनाने जुन्या पिढीतील एक कर्तव्यगार पुढारी नाहीसा झाला आहे.

स्फुट विचार

अमेरिकन शिष्टमंडळाच्या सूचना

संयुक्त राष्ट्रांच्या युद्ध-योजना पूर्ण सहकार्याने व एकविचाराने होण्याचे महत्त्व किती आहे हे सांगायला नको. लढाया अनेक क्षेत्रांत एकाच वेळी चाललेल्या असल्या तरी त्यांचे धोरण साकल्याने व एकसूत्रीपणाने आखणे व अंमलात आणणे अत्यावश्यक आहे. हिंदुस्थानच्या मध्यवर्तित्वाचा हा दृष्टीने अधिकांत अधिक उपयोग करून घेण्यास या देशातील युद्धसामुग्रीचे उत्पादन मोठ्या प्रमाणावर आणि पद्धतशीर रीतीने वाढवणे अत्यावश्यक आहे. ही गोष्ट लक्षात घेऊन हिंदुस्थान सरकारने अमेरिकेस सहायाची व सहकार्याची विनंति केली. हिंदुस्थानच्या कारखान्यांचा विस्तार होण्याच्या मार्गातील मुख्य अडचण म्हटली म्हणजे यंत्रसामुग्री व हत्यारे यांच्या पुरवठ्याविषयीची होय. हा पुरवठा येथे होऊ शकत नाही आणि सध्याच्या परिस्थितीत इंग्लंडला तो करता येत नाही. ही गरज केवळ अमेरिकेसच भागवता येईल. प्रेसिडेंट रूझवेल्ट यांस ही गोष्ट पटून त्यांनी सदर प्रश्नाची चौकशी करून शिफारसी स्वतःस करण्यासाठी एक तज्ज्ञांचे शिष्टमंडळ डॉ. ग्रॅडी यांच्या नेतृत्वाखाली तात्काळ हिंदुस्थानास पाठवले. गेल्या पांच-सहा आठवड्यांच्या अवधीत अमेरिकन शिष्टमंडळाने बंगाल व मुंबई प्रांतातील कारखान्यांची पहाणी करून त्यांच्या गरजांचा अंदाज केला आहे आणि त्याच्यावर आधारलेल्या आपल्या सूचना प्रेसिडेंट रूझवेल्ट यांस सादर केल्या आहेत व त्या व्हाइसरॉय यांच्याकडेही पाठवल्या आहेत.

सूचनांचे स्वरूप

अमेरिकन लोकांच्या तातडीने कामे करण्याच्या पद्धतीने, ग्रॅडी शिष्टमंडळाने हिंदी कारखान्यांच्या चालू गरजा मागवल्या जाऊन यंत्रे व हत्यारे यांचे संबंधातल्या अडचणी तात्काळ दूर व्हाव्या या हेतूने जरूर तो माल पुरविण्याची सूचना आपल्या सरकारास केली आहे. तथापि, अधिक महत्त्वाचे त्यांचे कार्य आहे ते युद्धसामुग्रीचे उत्पादन हिंदुस्थानांत मोठ्या प्रमाणावर होण्यासाठी कराव्या लागणाऱ्या कारखान्यांच्या घटनेसंबंधाचे आहे. त्यासाठी अवजड यंत्रसामुग्री आणि ती बसविणारे तज्ज्ञ अमेरिकेतून इकडे यावे लागतील आणि अनुकूल परिस्थितीत त्यांच्या करवी नवे कारखाने स्थापावे लागतील. हिंदुस्थान सरकारच्या लष्करी सहाय्यांसाठी आपल्या योजनास अनुकूल स्वतःच्या लढाऊ सामुग्रीविषयीच्या गरजा निश्चित कराव्या म्हणजे कारखान्यांची त्याप्रमाणे आसणी करणे सोपेकर होईल असे ग्रॅडी शिष्टमंडळाचे म्हणणे आहे. तसेच, उत्पादन, पुरवठा व वहातुक यांच्याशी संबंध असलेल्या सरकारी खात्यांच्या कार्याचा व अधिकाऱ्यांचा मेळ घातला जावा म्हणजे संबंध योजनेत एकसूत्रीपणा उत्पन्न होईल असे त्याने सुचविले आहे. यासाठी उत्पादनाची जबाबदारी ज्यावर टाकता येईल असा निराळा मंत्री गव्हर्नर जनरलच्या कार्यकारी मंडळात असावा असे अनुमान त्याच्या योजनेवरून निघते. त्याचप्रमाणे, इंग्लंडमधील मंत्रिमंडळाचे लहानसे युद्धमंडळ कार्यक्षमतेच्या दृष्टीने अनवर्यांत आले आहे, तसे युद्धमंडळ व्हाइसरॉयच्या अध्यक्षते-

खाली नेमले जावे अशीही सूचना करण्यांत आली आहे असे समजते.

“घान्याची पैदास वाढवा”

चालू आठवड्यांत या प्रांतातील शेतकरी वर्गात “घान्याची पैदास वाढवा” या सूनांत ग्रथित झालेल्या धोरणाच्या प्रचाराची मोहीम चालवण्यांत येत आहे. सर्रीफ हंगामाच्या पेरण्या आतां जवळ येऊन मिढल्या आहेत अशा स्थितीत कपाशीसारसी विन-मागणीची पिके सोडून देऊन घान्याची पिके करण्याचे अगत्य शेतकऱ्यांच्या मनावर ठसवून त्यांच्या हातून हा बदल घडवून आणण्याचे कार्य तातडीने म्हणून केले जावयाचे आहे. युद्धाच्या परिस्थितीत अन्नाचा पुरवठा अबाधित रहाणे अत्यावश्यक आहे आणि त्यासाठी साण्याच्या घान्याच्या पिकांचा विस्तार व्हावयास हवा आहे. शेतकऱ्यांच्या पदरीत रोकड टाकणाऱ्या पिकांस आज मागणी नसल्याने ती, नेहमीप्रमाणे करीत रहाण्यांत त्यांचा तोटा आहे. तेव्हा, शेतकऱ्यांनी त्यांच्याऐवजी साण्याच्या घान्याची पिके करण्यांत दुहेरी फायदा आहे. एक तर युद्धपरिस्थितीत जनतेस अन्नाचा भरपूर पुरवठा त्या योगाने निश्चित होईल आणि दुसरे, त्या योगाने शेतकऱ्यांचे नुकसान न होता हित साधेल. चालू आठवड्यांतील यासंबंधांत होत असलेल्या प्रचार मोहिमेस अनुकूल गव्हर्नरींनी जिल्हांच्या कलेक्टरांस एक संदेश पाठवला असून या अधिकाऱ्यांनी प्रस्तुत मोहीम यशस्वी होण्यासाठी शिकस्त करावी असे त्यांत म्हटले आहे. हा संदेश यथाकाल व यथोचित आहे आणि तो इष्ट परिणाम घडवून आणील अशी आम्हांस आशा आहे.

११, डाउनिंग स्ट्रीट

सर स्टॅफर्ड क्रिप्स यांस ११, डाउनिंग स्ट्रीट येथे कचेरी देण्यांत आली आहे. ब्रिटिश मुख्य प्रधानांची कचेरी १०, डाउनिंग स्ट्रीट येथे आहे.

अॅबिसिनियांत ब्रिटिश सहाय्यार

एथिओपियाच्या बादशहांनी आपल्या फडणिशी, न्याय, व्यापार, वहातुक, पोस्ट व तार, शिक्षण, इत्यादि खात्यांसाठी ब्रिटिश सहाय्यार नेमले आहेत अगर ते लष्करच नेमले जातील, असे कॉमन्स सभेत सांगण्यांत आले.

बादशहांचा वाढदिवस

बादशहांचे वाढदिवसानिमित्त चालू वर्षी सध्याची विशिष्ट युद्धपरिस्थिती लक्षात घेऊन हिंदुस्थानांत सुट्टी दिली जाणार नाही.

हिंदी चित्रपटांचा थंडा

मि. अॅलेक्झॅंडर शॉ, हिंदी फिल्म अॅडव्हायसरी बोर्डाचे माजी डायरेक्टर, यांनी हिंदी चित्रपट व्यवसायावर लंडनमध्ये नुकतेच भाषण केले, त्यांत त्यांनी हिंदी फिल्मस व फिल्म कंपन्या यांवर कडक टीका केली. पुण्याची ‘प्रभात’ व कलकत्याची ‘न्यू थिएटर’ या दोन कंपन्यांचा त्यांनी विशेष अपवाद म्हणून उल्लेख केला. ‘शेजारी’ बोलपटाचा विषय आणि दामले, फतेलाळ व मेहबूब यांचे दिग्दर्शन चातुर्य यांची त्यांनी स्तुति केली.

सहकारी क्रेडिट सोसायटीचा सेक्रेटरी (२)

(रा. व. काळभोर यांचा लेख)

सहकारी चळवळ ही एक-सासळी घरल्यास व सात्याचे अधिकारी व सुपरवायझर्स हे तिचे दुवे घरल्यास सेक्रेटरी हा त्या सासळीचा शेवटचा परंतु फार महत्त्वाचा डुवा आहे, असे समजले पाहिजे. रेव्हिन्यु सात्यामुळे सरकारच्या तिजोरीत जरी मुख्य भर पडत असली तरी ते काम कलेक्टर, कमिशनर, प्रांत हे प्रत्यक्ष करित नसून मामलेदारांच्या हाताखाली त्याच्या पूर्ण ताब्यात तलाठी दिले असलेमुळे ते काम बीनबोभाट होत आहे, हे आपण पाहता. एखादा लहान गांव असला व तेथे स्वतंत्र तलाठी ठेवता येत नसला तरी त्याचेकडे तीन चार गांवांचा गट देऊन काम बीनबोभाट केले जात आहे. सोसायटीचा सेक्रेटरी हा तितकाच महत्त्वाचा व तितक्याच दर्जाचा. त्याचप्रमाणे ३,४ गांवे मिळून एक गट करून तो त्याचे ताब्यात दिल्यास सोसायटीचे काम तलाठ्याप्रमाणे सुनियंत्रितपणे चालणार नाही असा कोणता धारिष्टवान म्हणू शकेल? सेक्रेटरी किमान दर्जाचा, ठराविक प्रमाणात बढती मिळणारा, नोकरीची शाश्वती मिळून चांगले काम केल्यास चीज होणारच अशा दृढ भावनेचा, जर योजून नेमला गेला व त्याचेवर जर युनिअनची हद्दी असलेली योग्य देखरेख व भरपूर दाब ठेवण्यांत आला तर साळाबत चाललेल्या सर्व सोसायट्यांची स्थिति सुधारल्याशिवाय सार्थीने राहणार नाही, असा आमचा दृढ विश्वास आहे.

आज निरनिराळ्या शेतकी को. सोसायट्यावर जे निरनिराळे सेक्रेटरी नेमण्यांत आलेले आहेत, त्यापैकी बरेच सेक्रेटरी स्थानिक सेक्रेटरी असून सेक्रेटरीच्या कामाची मुळीच माहिती नसलेले आहेत. तसेच सोसायटीचा जरी नाममात्र पगार असला तरी तो घेऊन सवळ सापडली तर दप्तर उघडावयाचे अशाच भगदुराचे बरेच सेक्रेटरी आहेत. या सेक्रेटरीपैकी प्रामाणिक व निरुपद्रवी कांहीं जण असल्यास त्यांना कामाची माहिती नाही, माहिती करून घेण्याची इच्छा नाही व कोणाच्या हुकूमतीखाली काम करण्याची तयारी नाही. यापैकी जे बयोगी सेक्रेटरी आहेत, ते युनिअनने केलेले हुकूम हे हुकूम नसून पसंत पडल्यास त्याप्रमाणे वागावे अशा हद्दीने त्याकडे पाहणारे असतात. हे सर्व सेक्रेटरी स्थानिक असलेमुळे जवळ-जवळ त्यांना मिळत असलेल्या पगारापुरते ते बतनदारच होऊन बसलेले आहेत. यामुळे युनिअनला कामाच्या सोईच्या हद्दीने या लोकांची बदली करणे अवश्य झाल्यास अशक्य होऊन बसले आहे व कमी करणे झाल्यास प्रसंगी सोसायट्यांतील सर्व सभासदांची भीड खर्ची घालून बदली रहीत करण्याचे प्रयत्न होतात त्यामुळे तेही अशक्य झाले आहे. कांहीं ठिकाणी ग्रुप सेक्रेटरी आहेत. परंतु तेही नाममात्र ग्रुप सेक्रेटरी असून जवळ जवळ बतनदारच झाले आहेत. युनिअनने बदली करण्याचे ठरविल्यास हव्या त्या युक्त्या योजून बदली तहकूब करण्याचे धोरण त्यांचे नेहमीच असते. म्हणजे एका सोसायटीवर असणारा स्थानिक सेक्रेटरी व हे ग्रुप सेक्रेटरी यांचेमध्ये फारसा भेद नसून स्थानिक लोक एक गावचे बतनदार झाले तर ग्रुप सेक्रेटरी त्यांचे ताब्यात जितक्या सोसायट्या असतील तितक्या गावचे बतनदार झाले आहेत. या सर्व परिस्थितीमुळे सेक्रेटरींचा प्रश्न फार गुंता-गुंतीचा झाला असून युनिअनचे अधिकारी व सुपरवायझर्स हे कसे

तरी चुचकारून होईल ते काम त्यांचेकडून करून घेतात व आपली अबू कायम राखतात अशी परिस्थिति प्राप्त झाली आहे. कांहीं ठिकाणी जाईट एक्स्पेण्डिचर स्कीमखाली पूर्वी सात्याने नेमलेले परंतु हद्दी संपूर्णपणे युनिअनचे नियंत्रणाखाली असलेले कांहीं ग्रुप सेक्रेटरी आहेत. तेवढे मात्र युनिअनचे पूर्ण अधिकाराखाली असून त्यांच्या बदल्या करणे वगैरे बाबतीत युनिअनला पूर्ण अधिकार आहे. परंतु यामध्येही पगारवाढ व चांगले काम केल्यास योग्य बढती इत्यादि गोष्टींचा अंतर्भाव होणे जरूर आहे. तसे न झाल्यास कांहीं दिवसांनी त्यांचा अनिष्ट परिणाम झाल्याशिवाय राहणार नाही.

वरील स्वरूप बदलून ते पूर्णपणे शेतकऱ्यांचे फायद्याचे करणे झाल्यास कांहीं किरकोळ स्वरूपाचे परंतु अत्यंत महत्त्वाचे नियमांत बदल करून सर्व सोसायट्यांस एकसारखे नियम लागू करण्यांत आले पाहिजेत. उदाहरणार्थ, कांहीं सोसायट्यांचा सेक्रेटरी साधारण सभा निवडते. कांहीं सोसायट्यांचे सेक्रेटरीची अस्ति. रजिस्टार साहेब अगर त्यांनी अधिकार दिलेली संस्था यांच्या मंजूरीने पंच कमिटी नेमणूक करिते. कांहीं सोसायट्या युनिअनचे संमतीने सेक्रेटरी नेमल्यास त्यास मान्यता देतात. त्याचप्रमाणे युनिअनचे पोट नियमांत ग्रुप सेक्रेटरी नेमण्याचा अधिकार युनिअनला आहे व बदली करणे झाल्यास सोसायट्यांची संमती घ्यावी लागते. अशा प्रकारचे निरनिराळे ज्यांची अंमलबजावणी करणे अतिकठीण असे पोटनियम करण्यांत आलेले आहेत. सात्यांतील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी ते सर्व बदलून हुशार व लायक सेक्रेटरी किमान पगारावर नेमण्यास, त्यांना प्रमोशन देण्यास त्यांची बदली करण्यास वगैरे सर्व अधिकार युनिअनला दिले आहेत व ते सर्व सोसायट्यांवर सारखे बंधनकारक असले पाहिजेत, अशा तऱ्हेच्या नियमदुरुस्त्या करण्याची आता वेळ आलेली आहे असे आम्हांस वाटते. यासंबंधीचे वार्षिक सभेक नियमदुरुस्त्या करण्याचे हळू सात्याने ताबडतोब हार्ती घ्यावे, अशी आमची सूचना आहे. मात्र यासंबंधीचे आमचे साधारण विचार यावेळी दिग्दर्शित न केल्यास आम्ही करित असलेल्या विचारांची पूर्तता होणार नाही, म्हणून या बाबतीत आमची सर्वसाधारण ठोकळ योजना पुढे देत आहोत.

सेक्रेटरीबाबत योजना

नोकरीस सरकारी मान्यता:—ज्याप्रमाणे या सात्यांतील सुपरवायझिंग स्टाफची नोकरी सरकारने मान्य करून तिला मूर्त स्वरूप दिले आहे, त्याप्रमाणे सोसायटीच्या सेक्रेटरी व इतर नोकरीवर्गाच्या नोकरीस मान्यता देऊन त्यांचे केंद्र बनवावे.

२. पगाराकरिता जमवावयाचा फंड:—

अ. हद्दीच्याप्रमाणे आडिट फी भांडवलाच्या शेकडा दोन आणे व युनिअन फी शेकडा आठ आणे सोसायटीकडून सर्काने वसूल केली जाते, त्याप्रमाणे प्रत्येक सोसायटीच्या सेक्रेटरी भांडवलाच्या मानाने, परंतु ग्रेडेशन पद्धतीने मॅनेजमेंट चार्जेस म्हणून रकम वसूल करावी व ती जिल्हाची एकत्र करावी.

ब. ही गोष्ट को. सात्याच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या नजरेस आणून त्यांचेकडून या कार्याकरिता नॉमिनल ग्रांट मिळविणे.

क. कर्तव्यप्रेरित सेक्रेटरी नेमला गेल्यास शेतकी सोसायट्यांस कर्ज देणाऱ्या बँकेचा आपोआपच फायदा

होणार आहे. तरी या फंडास बँकेकडून ग्रांट शक्य तर मिळविणे.

ड. सोसायटीचे गांवीं ग्रामपंचायत, विहजेज अप्लिफ्ट, आरोग्य-संरक्षण वगैरे इतर चळवळी असल्यास व त्या स्वात्याकडून सेक्रेटरीच्या पगाराकरिता योग्य ग्रांट मिळाल्यास ती स्वीकारणे.

टीप—सदर प्रमाणे सोसायटीचे नोकरवर्गावर इतर स्वात्याची हुकमत चालू नये, या मताचे आम्ही आहोत. सबब कोणत्याहि कुसऱ्या स्वात्याकडून ग्रांट घेतली जाऊं नये, असे आमचे स्पष्ट मत आहे.

सेक्रेटरी कोणास नेमावे:—

१. कर्मांत कमी व्हर्नाक्युलर फायनल झालेला मनुष्य, ज्याची सोसायटीचे काम करण्याची इच्छा आहे, त्यास नेमण्यास हरकत नाही.
२. अशा रीतीने नेमलेला प्रत्येक सेक्रेटरी सेक्रेटरीची परीक्षा पास झाला असला पाहिजे. त्याशिवाय तो कायम होण्यास लायक नाही.
३. जुने सेक्रेटरी, ज्यांची सर्व्हिस दहा वर्षांपेक्षा ज्यास्त झालेली आहे, अशा सेक्रेटरीस त्यांची इच्छा असल्यावर कामावर चालू ठेवण्यास हरकत नाही. मात्र त्यांनी दोन वर्षांत परीक्षा पास झालेच पाहिजे.
४. सेक्रेटरीचा किमान व कमाल पगार ठरवून त्यामध्ये टाई-मस्केल, प्रमोशन दिले जावे.
५. वरील स्केलप्रमाणे बसणाऱ्या पगारांत जितक्या सोसायटीचा कर्मांत कमी लागतील तितक्या घ्याव्यात. मात्र ग्रुप करतांना ३ पेक्षा कमी व ५ पेक्षा ज्यास्त असू नये.
६. सेक्रेटरीची बदली कर्मांत कमी तीन वर्षांनी व ज्यास्तांत ज्यास्त पांच वर्षांनी करण्यांत आली पाहिजे.

७. सेक्रेटरीचे जागी स्थानिक माणसांस केव्हांहि नेमू नये.
८. सेक्रेटरी लोकांस काम करतांना सरकारी नियमाप्रमाणे त्यास फिरकोळ व हक्काची रजा देण्यांत यावी.
९. सेक्रेटरीकरिता प्रॉव्हिडंट फंड अगर तत्सम एखादी योजना करण्यांत यावी.

सेक्रेटरीचा ताबा:—

१. सर्वसाधारणपणे तालुका युनिअनचे सास देखरेखीसाठी सेक्रेटरीने काम केले पाहिजे व त्याने युनिअनचे हुकूम पाळले पाहिजेत.
२. प्रत्येक पांच वर्षांनी युनिअनने सेक्रेटरीच्या बदल्या एकदम न करिता आळीपाळीने कराव्यात.
३. एखाद्या सोसायटीवर सेक्रेटरी काम करित असतांना सतत दोन वर्षे ऑडिटरचा वॉईट होरा मिळाल्यास ते दोष काढून टाकण्याकरिता सेक्रेटरीने प्रयत्न केला नाही, तर त्यास दंड अगर शिक्षा करण्याचा अधिकार युनिअनला असावा.
४. वरील सर्व गोष्टीत आपणांवर अन्याय झाला आहे असे सेक्रेटरीस वाटल्यास युनिअन्स बोर्डाकडे अगर प्रॉव्हिन्सियल बोर्डाकडे अपील करण्याचा अधिकार सेक्रेटरीस आहे. मात्र अशा अपिलाचा निकाल होईपर्यंत युनिअनचे हुकूम अंमलात राहतील.

येणेप्रमाणे ठोकळ मानाने विचार करून सुचविता येतील तितक्या सूचना करण्याचे धारिष्ट्य आम्ही केले आहे व आमची अशी पकी सार्त्री आहे की, सात्याने अशा कांही तरी सुधारणा केल्याशिवाय रद्द होऊं घातलेल्या सोसायटीचा संख्या दिवसेंदिवस कमी होणे शक्य नाही व असे झाल्यास स्वात्यावर सारखा दोष येण्याची भीति राहाणारच. म्हणून सात्यातील वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी या आमच्या वरील सूचनांकडे जरूर लक्ष घावे अशी आग्रहाची विनंति आहे. (समाप्त)

— दी वृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट लि., पुणे —

“ आधीं केले मग सांगितले ”

चालू हंगामाचा खर्च, घसारा (Depreciation) व ठेवींवरील व्याजे भागवून अंदाजी

दोन लक्ष पन्नास हजार रुपये नफा

साखरेचा उतारा शेकडा दहा टक्क्यांपेक्षा जास्त

वरील नफ्यांतून

गेल्या हंगामाचा तोटा भरून काढून

चालू वर्षी

शेअरवर डिव्हिडंड देतां येईल.

कॉमनवेलथ बिल्डिंग,
लक्ष्मी रोड
पुणे २.

चंद्रशेखर गोविंद आगाशे

बी. ए. पलपल. बी.,
मॅनेजिंग पजंटस,
सी. जी. आगाशे अँड को.

महायुद्ध दाराशीं आलें
परदेशी औषधें
दुर्मिळ व महाग झालीं

पण

भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधाच्या प्रसिद्ध कारखान्यानें
तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक, ● उपनाह,
- बालजिवन, ● कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅडर्ड व लोकप्रिय औषधें खात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टर्सहि वापरूं लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे
शेअर्स व औषधें मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -
POONA CITY.मधुमेहावरील
औषधतीन आठवड्यांचे
औषधास फक्त रु. ७

— मागविण्याचा पत्ता —

मॅनेजिंग डायरेक्टर, रुरल प्रॉडक्ट्स
कंपनी लिमिटेड.

१२३ ए, सदाशिव, पुणे २.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books,
General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and
Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and
Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published any-
where and supply it at publisher's price.

'अर्थ' ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

अर्थशास्त्र

लेखक:—प्रो. वा. गो. काळे व प्रो. द. गो. कर्वे
पृष्ठसंख्या सुमारे ३००, किंमत ३ रुपये
या ग्रंथात अर्थशास्त्राच्या सर्वसामान्य सिद्धान्तांचें विवेचन केले
आहे.महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.बंबाचे
माडीवर

महिंद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार
चौक,
पुणेहे पत्र पुणे, पेट भांबुडा घ. नं. ११५१९ आर्यभूषण छापखान्यात रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रा. भांपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधवास,' भांबुडा, घ. नं. १२७११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.